

IZMENE I DOPUNE ZAKONIKA O KRIVIČNOM POSTUPKU I POJEDNOSTAVLJENE FORME POSTUPANJA U KRIVIČNIM STVARIMA

Prof. dr Stanko Bejatović

1. Opšte napomene o pojednostavljenim formama postupanja u krivičnim stvarima kao instrumentu efikasnosti krivičnog postupka

Savremenu nauku krivičnog procesnog prava a time i savremeno krivičnoprocesno zakonodavstvo čija rešenja prate tendencije nauke karakterišu brojne osobnosti. Jedna od njih je i zahtev za efikasnošću krivičnog postupka, s tim da to ne ide na uštrb zakonitosti rešenja konkretne krivične stvari i ugrožavanja zagarantovanih sloboda i prava učesnika krivičnog postupka. Razlozi za ovo su brojni i među njima poseban značaj imaju dva. Prvi leži u nespornoj činjenici da je samo efikasan krivični postupak jedan od instrumenata uspešne borbe protiv kriminaliteta i kao takav odgovara ciljevima i generalne i specijalne prevencije. Neefikasna primena mera krivične prinude suprotna je ciljevima i generalne i specijalne prevencije. Kao takva ohrabruje potencijalne izvršioci krivičnih dela i izaziva, sasvim opravdano, i nezadovoljstvo javnosti čime ova problematika još više dobija na svom značaju. Iz ovih, i ne samo ovih, razloga obaveza je svakog društva da stvori normativne kao i sve druge preduslove za što uspešniju borbu protiv kriminaliteta, za što uspešnije ostvarivanje ciljeva kriminalne politike uopšte. Drugo, zakonit krivični postupak ne znači samo takav postupak koji "osigurava da niko nevin ne bude osuđen, a da se krivcu izrekne krivična sankcija pod uslovima koje predviđa krivični zakon i na osnovu zakonito sprovedenog postupka" nego i takav postupak koji to omogućava u najkraćem mogućem trajanju. I upravo polazeći od ovog, zahtev da okrivljenom mora biti suđeno u najkraćem mogućem roku potiče još iz vremena prosvetitelja, a kasnije je preuzet u savremeno pravo i svrstan u jedno od osnovnih prava građana. Kao takvo potvrđeno je, sasvim opravdano, i u međunarodnim pravnim aktima najvećeg ranga koja tretiraju problematiku sloboda i prava građana u kojima je pravo na suđenje u razum-

nom roku svrtano u kategoriju njihovih osnovnih prava. (slučaj npr. sa čl. 6. tač. 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i čl. 14. tač. 3c Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima). Polazeći od ovog, u savremenom krivičnom procesnom pravu traže se takva rešenja kojima se stvara normativna osnova za što efikasniji krivični postupak shvaćen kako u smislu vremena njegovog trajanja tako i u smislu zakonitosti presuđenja konkretne krivične stvari. Već poodavno je postalo kristalno jasno da je redovni krivični postupak, kao opšta-univezalna forma postupanja u krivičnim stvarima, sa svojom složenom strukturom koja podrazumeva istragu, optuženje, pripremanje glavnog pretresa i glavni pretres opravdan samo za teže krivične slučajeve. Ova forma krivičnog postupka kada je reč o lakšim, manje složenim krivičnim slučajevima pokazuje se kao suvišno-nepotrebno, kriminalno-politički neopravdano rasipanje vremena, truda i sredstava. U ovakvim slučajevima kriminalno-politički je ne samo opravdano već i nužno odstupanje od tako predviđene opšte procedure kao pravila i njeno uprošćavanje koje ima za cilj brz i kratak postupak, postupak prilagođen značaju dela, ličnosti izvršioca, okolnostima pod kojima je izvršeno delo i stanju dokaznog materijala ali tako pojednostavljen da ne remeti ravnotežu između nužnosti zaštite osnovnih sloboda i prava okrivljenog i potrebe za efikasnošću krivičnog postupka, za što mora se priznati nije lako naći pravu meru. S obzirom na ovo, a u želji da se stvori normativna osnova za što efikasniji krivični postupak u poslednjih nekoliko decenija vrše se ne male intervencije u krivičnoprocesnom zakonodavstvu posmatrano uopšte. Njihov zajednički imenitelj je stvaranje normativne osnove za što efikasniji krivični postupak, putem normiranja pojednostavljenih formi postupanja u slučajevima kada to konkretna krivična stvar opravdava s obzirom na težinu krivičnog dela, obim dokaznog materijala i držanje lica kome se to krivič-

